

Saimaan ammattikorkeakoulu
Kuvataide Imatra
Kuvataide
Korutaide

Jussi Järvinen

Horny

Opinnäytetyö 2017

Tiivistelmä

Jussi Järvinen
Horny, 24 sivua, 1 liite
Saimaan ammattikorkeakoulu
Kuvataide Imatra
Kuvataide
Korutaide
Opinnäytetyö 2017
Ohjaajat: korutaiteilija Anna Rikkinen, taidekriitikko Hannu Castrén

Opinnäytetyössä käsiteltiin maskuliinisuuksia sarviaiheisen korutaideteoksen kautta. Teos koostuu viidestätoista eri materiaaleilla valmistetusta maskuliinisuutta symboloivasta sarvesta, joita voidaan käyttää riipuksina kaulalla tai vyötäröllä.

Kirjallisessa osuudessa käsiteltiin maskuliinisuuden ja sarvien yhtymäkohtia esimerkiksi sukupuolentutkimuksen avulla. Sarvikoruja tarkasteltiin myös korun ja miessukupuolen suhteen näkökulmasta.

Sarvikorujen tarkoituksena oli tuoda esiin maskuliinisuuksien monimuotoisuutta ja kommentoida sukupuolinormatiivisuutta. Sarvien ominaisuuksilla kyseenalaistettiin yksipuolinen käsitys miehisyydestä.

Asiasanat: korutaide, sarvet, sukupuoli, maskuliinisuus

Abstract

Jussi Järvinen

Horny, 24 Pages, 1 Appendix

Saimaa University of Applied Sciences

Fine Arts Imatra

Degree Programme in Fine Arts

Jewellery Art

Bachelor's Thesis 2017

Instructors: Ms Anna Rikkinen, Jewellery Artist; Mr Hannu Castrén, Art Critic

The purpose of the study was to investigate masculinity through jewellery art. The aim of the art work was to create a series of horn themed jewellery.

The written part of the thesis dealt with the interface between horns and masculinity through gender studies for example. Horn jewellery was also examined from the point of view of relation between men and jewellery.

The final work consists of fifteen horns made of different materials. Horns can be worn like pendants on the body. They show diversity of masculinity and comment gender normativity. Various features of the horns question confined understanding of masculinity.

Keywords: contemporary jewellery, horns, gender, masculinity

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Yhden sarven malli	6
2.1 Vitun homo! - epämaskuliiniseksi leimatut sarvet.....	6
2.2 Alistetut sarvet	9
2.3 Queer-sarvet	10
2.4 Keinotekoiset, muuttuvat sarvet	11
3 Fallinen ja väkivaltainen sarvi	12
3.1 Fallinen sarvi	12
3.2 Väkivaltainen sarvi	15
4 Takaisin keholle – sarvi koruna.....	16
4.1 Sarvi ja solmioneula	16
4.2 Härkää sarvista	20
Kuvat.....	22
Lähteet.....	23

Liitteet

Liite 1 Teoskuvat

1 Johdanto

Sarven voi nähdä maskuliinisuuden symbolina, sillä lähes poikkeuksetta sarvet ovat koristeina vain koiraspuolisilla eläimillä, jotka käyttävät niitä mahtailussa ja aseina taistelussa lajikumppanistaan. Sarvet ovat fallisia, väkivaltaisia ja välttämättömiä suvunjatkamisessa, mutta samalla kömpelöitä ja epäkäytännöllisiä suurina monipiikkisinä kruunuina. Ihmismaailmassa sarvet voivat esimerkiksi olla trofeina metsästäjän seinällä, mikä sekin on vahvasti miehiin liitetty alue.

Horny on nykyaikainen tulkinta sukupuolista ja maskuliinisuudesta korutaiteen keinoin. Koruteossarjassa sarvet toimivat aseina sukupuolinormatiivisuutta vastaan. Teos esittelee todellista maskuliinisuuksien monimuotoisuutta nostamalla marginalisoituja maskuliinisuuksia esille ihmiskeholle. Horny -teoksen sarvet kommentoivat yhdenlaisen maskuliinisuuden mallia poikkeamalla ominaisuuksiltaan normatiivisesta miesmaskuliinisuudesta. Perinteinen miehisuus murtuu ottamalla sarvelta pois voiman ja aggressiivisuuden, samalla kyseenalaistaen miehisyyteen automaattisesti liitettävät väkivallan ja seksuaalisuuden ominaisuudet.

Korulla, niin kuin sarvellakin, on vahva suhde sukupuoleen. Nykyajan länsimaisessa kulttuurissa korut liitetään yleensä feminiiniseksi, minkä takia mies ja koru koetaan ongelmallisena yhtälönä. Eläinmaailmassa koristautuminen taas kuuluu enemmän koiraspuolisille, esimerkiksi juuri sarvien muodossa. Horny -teos kyseenalaistaa ihmismaailman koristautumisen sukupuolittuneisuuden tuomalla perinteisen maskuliinisen sarven feminiiniseksi määritetyn korun alueelle. Sarveni ovat keholla työkalujen, aseiden tai arkisen esineen tavoin vihjaillen funktio-naalisuudesta, johon miehille suunnatut korut myös suureksi osaksi perustuvat.

Horny -teossarja koostuu sarviriipuksista, kaulakorusta ja vyölenkkiin kiinnitettävästä korusta. Jokaisessa sarviriipuksessa on kullattu messinkilenkki, jonka avulla sarven voi ripustaa kullattuun karbiinihakaan. Sarvien materiaaleina ovat esimerkiksi keramiikka, puu, kivi, vaha ja elektroformattu kupari. Opinnäytetyöni tärkeimpänä lähdekirjallisuutena on toiminut sukupuolentutkimus, kuten R. W. Connelin (2005) *Masculinities* sekä Arto Jokisen (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri*.

2 Yhden sarven malli

2.1 Vitun homo! - epämaskuliinisiksi leimatut sarvet

Miestutkija Arto Jokinen (2010) määrittelee kirjassa Käsikirja sukupuoleen miehen henkilöksi, joka identifioituu miehen sosiaaliseen ja kulttuuriseen kategoriin. Useimmilla näistä henkilöistä on tietynlainen, niin sanottu miehen ruumis, muttei kaikilla. (Saresma, Rossi & Juvonen 2010, 128.) Jokinen (2000) jakaa kirjassaan Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri länsimaisessa kulttuurissa vallitsevan miesideaalin viiteen odotukseen. Näiden odotusten mukaan mies on muun muassa fyysisesti voimakas ja kooltaan naista suurempi. Miehen luonne on vakaa ja järkkymätön, mikä ilmenee esimerkiksi rationaalisuutena. Tosimiehen normiin kuuluu myös olla kyvykäs puolustamaan itseään ja muita. Tosimies on sekä synnynnäisesti heteroseksuaali että täydellinen rakastaja. (Sipilä 1994, 22; Jokinen 2000, 210.)

Jokisen (2010) mukaan maskuliinisuuden määrittelyminen on vielä vaikeampaa kuin miehen. Maskuliinisuus ja feminiinisyys ovat ihmisten tuottamia ideologioita ja muutettavia merkitysrakenteita. Maskuliinisuuteen liitetään samoja ominaisuuksia kuin edellä lueteltuihin miesideaalin odotuksiinkin. Maskuliinisuus ymmärretään feminiinisuuden vastakohtana niin, ettei siinä ole mitään feminiinisydestä. (Jokinen 2010, 128 - 129). Kulttuurisissa odotuksissa miehen sukupuoli perustuukin eron naisen sukupuolesta. Miehisuus ja maskuliinisuus ovat kaikkea sitä, mitä naiseus ja feminiinisyys eivät ole, mikä nähdään virheellisesti pohjautuvan biologiaan. Näin ollen mieheyteen liitetään määreitä, joista tulee tiukoja, määrääviä normeja. Miehet esittävät tietynlaisia maskuliinisuuksia, jotka ovat osa kulttuurista ja sosiaalista esiintymistä. Tähän esiintymiseen liittyy esimerkiksi tiettyyn maskuliinisuuteen sopivat asenteet, arvot ja alakulttuurit. (Jokinen 2000, 228.) Miehenä olemisen omaksutaan sosialisatiossa kulttuurisista odotuksista. Kulttuurinen maskuliinisuus, eli miehuus, pitää toisaalta ansaita, toisaalta sen odotetaan kuuluvan luonnostaan miehille. (Jokinen 2000, 210 – 211.)

Tietynlainen maskuliinisuus saa hallitsevan aseman vain syrjäyttämällä ja marginalisoimalla osaa muista maskuliinisuuksista. Esimerkiksi heteromiehet muodostavat maskuliinisuuttaan erottautumalla homomiehistä ja ylipäättään kaikesta

mikä saatetaan leimata ”homoksi”. Nimittäin Jokinen (2010) kirjoittaa, että homous yhdistetään muuhunkin kuin vain seksuaalisuuteen; oikeastaan kaikkeen sellaiseen, mikä leimautuu maskuliinisuuden puutteeksi, kuten heikkouteen, pehmeuteen ja tunteellisuuteen. (Jokinen 2010, 133.)

Sarviini sisältyykin erilaisia tunnetiloja, koska tunteita osoittava ihminen koetaan heikoksi, passiiviseksi ja feminiiniseksi (Jokinen 2000, 34.) Miehiä pidetään järki-ihmisinä, jolloin miehen tunteet määritetään hänen naiselliseksi puolekseen. Koska miehet usein pitäytyvät tunteiden näyttämisestä, sarvissani panssari murtuu ja tunteiden näyttäminen on sallittua ilman, että se olisi ilmaus heikkoudesta. Hauraat ja helposti rikkoutuvat sarvet kyseenalaistavat käsitystä sarven normaali-olemuksesta: kovasta ja vahvasta taisteluvälineestä. Niin kuin Jokinen (2000) pohtiikin, voisi maskuliinisuuden nähdä laajempaan kuin kulttuuriset stereotyyppit sen näkevät. Inhimillistä toimintaa ei hänen mielestään tarvitsisi nimittää miehiseksi tai naiselliseksi: esimerkiksi miehen herkkyyden ei tarvitse olla feminiinistä, vaan kyseessä voi olla maskuliininen herkkyys. (Jokinen 2000, 207.)

R. W. Connel (2005) kirjoittaa teoksessaan *Masculinities*, että oikeanlaisena koettu maskuliinisuus on lähes aina ajateltu miehen kehon kautta. Sen on ajateltu olevan synnynnäisesti miespuolisen kehossa tai ilmaisevan jotain heidän kehostaan. Kehon joko ohjaa toimintaa, esimerkiksi miehet nähdään luonnostaan aggressiivisempina kuin naiset, tai rajoittaa toimintaa synnynnäisesti, kuten lapsista huolehtimista. (Connel 2005, 45.) Samalla tavoin kuin miehen keho on maskuliinisuuden keskiössä, ovat isot sarvet eläimen keholla vahva merkki koiraan miehekkyydestä ja laadusta suvunjatkamisessa. Horny -teossarjan sarvilla on kuitenkin ominaisuuksia, jotka leimataan epämiehekkäiksi ja maskuliinisuuden puutteeksi, minkä takia ne voi nähdä ristiriitaisina suhteessa perinteisenä koettuun miehisyyteen. Sarvieni yleisesti hyväksytyyn maskuliinisuuden vastaiset ominaisuudet rikkovat yhdenlaisen maskuliinisuuden mallia. Esimerkiksi vaaleita värejä ei perinteisesti liitetä miehiin, minkä takia sarveni materiaaleina on esimerkiksi keramiikka, marmori ja kipsi. Vaaleanpunainen väri sarvissa edustaa ennakkoluuloja, joita marginaalisia maskuliinisuuksia kohtaan asetetaan, mutta myös rohkeutta poiketa normista ja olla oma itsensä. Vaaleanpunaiseen väriin liitettävällä naisellisuudella on huono konnotaatio eivätkä miehet usein halua tulla liitetyksi

sellaisiksi. Eri materiaaleilla valetut sarveni kommentoivat käsitystä, jossa sukupuoli määrittelee millainen ihmisen tulee olla. Yhdenlaisen maskuliinisuuden muottiin valetut sarvet (Kuva 1) ottavat kuitenkin uuden, oman muotonsa, eivätkä näin ollen mahdu perinteisiin sukupuolirooleihin. Esimerkiksi keraaminen valettu sarvi on vuotanut muotista ulos, mutta on silti yhtä lailla sarvi niin kuin muottiin mahtuvat sarvetkin.

Kuva 1. Muottiin valettuja sarvia

Normatiivisesta miesmaskuliinisuudesta ja muottiin mahtumattomista sarvista puhuttaessa onkin tarpeellista kysyä, onko normatiivista maskuliinisuutta edes

olemassa. Connell (2005) pohtii mikä on normatiivista, kun tuskin kukaan täyttää tätä normia. Hän mielestään pitäisikin keskittyä suhteisiin, joiden kautta miehet ja naiset toteuttavat sukupuolittunutta elämäänsä, sen sijaan, että maskuliinisuus määritettäisiin tietynlaisena normina. Maskuliinisuus on siis paikka sukupuolten välisissä suhteissa. Se on käytäntöjä, joilla ihmiset kytkeytyvät tähän paikkaan sukupuolella ja näiden käytäntöjen vaikutuksia ruumiillisessa kokemuksessa, persoonallisuudessa ja kulttuurissa. (Connell 2005, 71.)

2.2 Alistetut sarvet

Hegemonisen maskuliinisuuden termi viittaa yleisesti tuettuun ja hyväksytyyn patriarkaaliseen käsitykseen miehen sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Hegemonia ei jaa miehiä jyrkästi luokkiin, mutta miehillä on sen mukaan eri määrä hegemoniaa. Alistetuilla maskuliinisuuksilla on vähiten tai ei yhtään valtaa, ja ylemmäksi valtarakenteita noustaessa hegemoniaa esiintyy enemmän ja enemmän. Hegemoninen maskuliinisuus voi esiintyä eri tavoin: valta voi olla taloudellista, poliittista, sosiaalista tai fyysistä. (Jokinen 2000, 215.)

Maskuliinisuudet syntyvät suhteissa kuten hakoihin yhdisteltävät sarviriipuksetkin muodostavat suhteita toistensa välille. Miehisyyteenkin kuuluu suhteet erilaisten maskuliinisuuksien välillä. Connell (2005) esittää, että heteromiesten valta-asema ja seksuaalivähemmistöön kuuluvien miesten alistaminen on tärkein alistamisen suhde, jota nykyajan länsimaisessa kulttuurissa miesten välisissä ryhmissä esiintyy. Alistaminen asettaa homoseksuaaliset maskuliinisuudet miesten sukupuolihierarkian pohjalle. Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat maskuliinisuudet ovat ehkä silmiinpistävimpiä alisteisista maskuliinisuuksista, mutta eivät kuitenkaan ainoita. Alistettuja ja marginalisoituja maskuliinisuuksia edustavat myös esimerkiksi rodulliset ja etniset vähemmistöt, vammaiset ja alempien sosiaaliluokkien miehet (Jokinen 2010, 133). Myös heteromiehet ja -pojat voivat olla alistetussa asemassa miesten hierarkiassa, mikä tulee esille esimerkiksi loukkaavalla sanastolla alistamalla. (Connell 2005, 78 - 79.) Toisaalta taas homomacho voi saada hegemonisesta maskuliinisuudesta hyötyjä, joita naisen on vaikea saavuttaa (Jokinen 2000, 215). Tällaisessa tapauksessa alistettu siis alistaa alistetumpaa.

Vääntyneet ja litistetyt, oman muotonsa ottaneet Horny -teoksen sarvet eivät sovi hegemonisen maskuliinisuuden määritelmään. Ne ovat alistettuja tai normista poikkeavia, mutta saavat arvon olla trofeenkaltaisina esineinä ihmisen keholla. Sarvieni fallisilla muodoilla ja niiden rikkomisella kommentoin alistamista, jossa jotkut marginaaliset maskuliinisuudet nähdään vain seksuaalisuuden kautta. Eri-laisissa marginalisoitujen ryhmien representaatioissa korostuu ruumiin liiallinen läsnäolo. Esimerkiksi homoseksuaalit ja mustat määritetään usein ruumiinsa kautta. Mustat miehet konstruoidaan katseen objekteiksi ja heidän identiteettinsä palautetaan ruumiiseen. Marginalisoiduissa miesryhmissä ruumis onkin usein merkinä poikkeavuudesta, sairaudesta tai alempiarvoisuudesta. (Connel 2005, 76.) Martti Lahti (1994) kirjoittaa, kuinka homoseksuaalit on usein palautettu biologiaan ja aktiin, aivan kuin identiteetti ja maskuliinisuus olisivat pelkkää seksuaalisuutta ja selittyisivät sillä. Homoista on käytetty mustien tapaan kuvia, joilla todistellaan esimerkiksi moraalisesta rappeutuneisuudesta. Kuvissa on esitetty sairauden ja synnin merkkeinä esimerkiksi epämuodostuneita sukupuolielimiä. (Lahti 1994, 212.)

Niin kuin Connelkin (2005) toteaa, on ehkä helppoa määritellä esimerkiksi musta maskuliinisuus tietynlaiseksi, todellisuuden ollessa aivan toinen. Vaikka nykyisin tunnustetaan useita erilaisia maskuliinisuuksia, on silti riski tällaiselle yksinkertaistamiselle. Erilaisten maskuliinisuuksien hyväksyminen on vasta ensimmäinen vaihe. Jotta vältetään maskuliinisuuksien rajaamiselta esimerkiksi vain sosiaaliluokan tai ihonvärin mukaan, on tarkasteltava erilaisten maskuliinisuuksien suhteita. (Connel 2005, 76.)

2.3 Queer-sarvet

Käytän sarvieni yhteydessä termiä queer kyseenalaistaen perinteisiä tiukkoja sukupuolen ja seksuaalisuuden määritelmiä. Queer, usein suomennettuna pervo, on poliittinen ja akateeminen näkökulma, jolla kyseenalaistetaan sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviä normeja yhteiskunnassa. Queer voi olla myös identiteetti, jollaiseksi erityisesti monet nuoret identifioituvat. Tällainen ihminen ei halua määrittää sukupuoltaan tai seksuaalista suuntautumistaan. (Seta 2016.)

Etenkin queer-lapsessa yhdistyy konkreettisimmin ja monimutkaisimmin ristiriitaiset mielikuvat sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Länsimaisen lapsen tarina kuvataan yhä uudelleen ja uudelleen heteroseksuaalisena tarinana. Kirjallisuudentutkija ja queer-teoreetikko Eve Kosofsky Sedgwickin (1994) mukaan tyttömäisistä pojista ei ole kiinnostunut muut kuin tahot, jotka haluavat tehdä heistä ”oikeita miehiä” ja tällä tavoin ”parantaa” heidät. Queer-lapsi mielletään homoseksuaaliksi, muttei nimetä siksi. Häntä ei käsitetä, koska hän ilmentää sosiaalista sukupuoltaan vallitsevasta normista poikkeavasti. Queer-pojat ja -tytöt horjuttavat yhteiskunnallista sukupuolijärjestelmää, sosiaalista sukupuolta ja normatiivista seksuaalisuutta, mutta varsinkin tyttöpojat aiheuttavat vastenmielisyyttä, koska heteronormatiivisen yhteiskunnan arvomaailmassa maskuliinisuus arvotetaan feminiinistä paremmaksi. Queer-lapsuuteen sisältyy häpeän tunnetta, joka voi kuitenkin Lasse Kekin (2006) mielestä olla mahdollisuus ja sitä kautta kääntyä voimavaraksi. Voimavara voi hänen mukaansa synnyttää uusia ja ennalta arvaamattomia näkemyksiä toisenlaisesta tulevaisuudesta. (Kekki 2006, 127 - 128.)

Häpeä kuuluu erilaisuutta kokeviin sarviinikin, mutta niin kuin Kekkikin (2006) tuo esille, ne luovat uusia näkemyksiä sukupuoliin ja siihen mitä on olla queer. Vaikka sarvenikin voidaan ehkä queer-lapsien tavoin määritellä abjekteiksi, niin sukupuolisesti, seksuaalisesti kuin ruumiillisestikin, sarvet ovat asettuneet rohkeasti esille keholle. Ne tuovat esille sukupuolten monimuotoisuutta määrittelemällä sukupuolta tai seksuaalisuutta mahdollisimman vähän. (Kekki 2006, 127 - 128.)

2.4 Keinotekoiset, muuttuvat sarvet

Judith Butler (1990) on kirjoittanut sukupuolen käsitteen olevan olemassa vain heteroseksismiä varten ja erilaisia seksuaalisuuksia rajoitetaan sukupuolta säätelemällä. Butlerin (1990) mukaan mielikuvat sukupuolista perustuvat oletukseen sukupuolten vastakkaisuudesta ja heteroseksuaalisuudesta. Kulttuurisella toistolla on voima muokata ruumiita sidonnaisiksi sukupuolista ja heteroseksuaalisuuden mukaisiksi. Sarveni tuovat esille kielteiseksi abjekteiksi määritellyjä ja toisin toistettuja representaatioita ja identiteettejä, jotka on suljettu hegemonisen heteroseksuaalisuuden ulkopuolelle. Niin kuin Butler (1993) on todennut, niitä tarvitaan heteronormatiivisuuden ylläpitämisessä ja uusintamisessa selventämään sitä, mitä heteroseksuaalisuus ei ole. (Karkulehto 2006, 64.)

Hegemonian ulkopuolelle jäävät ”väärät” sukupuoli- ja seksuaali-identiteetit näyttävät, että kaikki identiteetit ovat todellisuudessa keinotekoisia ja normatiivisia. Ne ovat performatiivisia, eli tuotettuja ja tehtyjä, eivät peilikuvia sisäisestä, jo syntymässä saadusta alkuperäisestä sukupuolesta. Butler (1991) tiivistää, että siinä tapauksessa, jos olisi olemassa syntymässä saatu sisäinen sukupuoli miehestä ja naisesta, vääriksi määritellyjä sukupuolimalleja ei olisi silloin edes olemassa. (Karkulehto 2006, 65.) Myös sarveni ovat keinotekoisia, ei luonnollisesta sarvesta tehtyjä tai tarkkoja kopioita aidosta sarvesta. Eri materiaaleilla valetuissa sarvisani säilytän kuitenkin yksityiskohtia kopioidusta sarvesta antaakseni katsojalle enemmän informaatiota teokseni lähtökohdista. Esimerkiksi luonnollisen sarven muoto ja pintakuvio tulevat esille valetuissa sarvissa.

Osa teossarjani keinotekoisista sarvista on tehty materiaaleista, jotka eivät ole kestäviä tai välttämättä pitkäikäisiä: vaha ja kristallisuolakivi saattavat sulaa ja kipsi haljeta, kun sarvea käyttää keholla. Perinteisesti sekä vaha että kipsi ovatkin olleet taiteessa käytössä enemmänkin muottimateriaaleina ja luonnostelussa kuin valmiissa teoksissa. Ne molemmat ovat materiaaleina väliaikaisia ja helposti muokkaantuvia. Kristallisuolakivi käyttäytyy suolan tavoin: se sulaa kehon lämmöstä ja liukenee veteen. Samalla tavalla kuin jotkin teossarjani materiaalit, myös sukupuoli ja seksuaalisuus muuttuvat jatkuvasti. Ne muuttuvat merkitysprosesseina ajassa ja paikassa samalla kun käsitykset niistä muuttuvat. Horny -teos siis muotoutuu ajassa samalla tavalla kuin sukupuoletkin. Esimerkiksi naiseuden ja miehuuden normit ovat jatkuvasti väittelyn kohteena samalla kun sarveni yrittävät ottaa osaa tähän normien muutosprosessiin. (Rossi 2010, 23.)

3 Fallinen ja väkivaltainen sarvi

3.1 Fallinen sarvi

Horny -teossarjan vääntyneissä sarvissa rikkoutuu käsitys peniksen keskeisyydestä maskuliinisuudessa. Kun penis muutetaan fallokseksi, se symboloi kaikkea maskuliinisuuteen liitettyä valtaa, hallintaa ja ylivertaisuutta. Jotkut psykoanalyttikot käyttävätkin termiä fallinen maskuliinisuus, joka voidaan rinnastaa hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen. Fallisuutensa kuvitelmaan antautunut mies

uskoo miehuutensa ylemmyyteen. Maskuliinisuuden rakentuessa usein suhteessa ruumiiseen, voi fallosta kuvata peniksen lisäksi myös esimerkiksi käsivarret ja nyrkit, jotka ovat miehuuden ja maskuliinisen vallan merkittäjiä. (Jokinen 2000, 229.)

Sarveni kyseenalaistavat käsityksen, jossa tiettyjen fyysisten piirteiden havaitseminen johtaa todella voimakkaaseen ja radikaaliin kategorisointiin. Peniksen omistaminen ei tarkoita, että olisi luonnostaan seksuaalisesti aktiivisempi kuin sellainen, jolla sitä ei ole. (Rossi 2010, 21.) Jorma Hänninen (1994) kirjoittaa, että esimerkiksi eroottinen teollisuus pitää yllä tietynlaisia seksuaalisuuskäsityksiä, joista yhdessä miesten väitetään antavan naisia keskeisemmän aseman sukupuolielimilleen. Niitä pidetään ainoina seksuaalisesti merkityksellisinä ruumiinosina. Yhdyntä pelkistyy tässä käsityksessä pelkkiin sukupuolielimiin, mikä johtaa niiden esineellistämiseen ja välineellistämiseen. Tällöin genitaaleista puhutaankin kuin työkaluista tai aseista. Toisaalta mies saattaa nähdä sukupuolielimensä subjektina ja itsensä objektina niin, että genitaaleilla on oma tarkoituksista riippumaton tahtonsa, jolle mies alistuu. (Hänninen 1994, 110). Näen sarvikorunikin työkaluina ja aseina, riisuttuna perinteisestä työkalumaisuudesta ja asemaisuudesta. Sarveni kuitenkin kyseenalaistavat sukupuolielinten välineellistämisen epäkäytännöllisyydellään.

Hännisen (1994) mukaan ruumis erotisoidaan, kun se asetetaan katseen tai kosketuksen kohteeksi kuluttajalle, joka pyrkii tyydyttämään seksuaalisia tarpeitaan. Seksiväline, jota sarvenikin saattavat muistuttaa, on yksi erotisoidun ruumiin esityksistä, jolla on fetissin muoto. Jos sarven näkee seksivälineenä, fetissi on miehen ruumiin aineellistunut representaatio. Se ilmaisee käyttötarkoituksensa kosketuksessa ja katseen kohteena. Tällaisten välineiden kiihottavuus perustuu osittain niiden fyysisiin ominaisuuksiin, mutta niistä heräävät mielikuvat ja eroottinen koskettavuus on olennaisempaa. (Hänninen 1994, 105.)

Fallossymbolit esiintyvät useimmiten yksittäisinä, erillisinä muotoina, toisin kuin yksi Horny -teossarjan riipuksista, jossa kaksi toisiinsa kiinnittynyttä sarvea muodostavat kaksipiikkisen sarven (Kuva 2). Kaksoissarvi on epänormaaliksi koettu yhdistelmä: kaksi fallosta kiinni toisissaan. Sen voi nähdä kommenttina joidenkin

marginalisoitujen maskuliinisuuksien hyperseksualisoinnille tai miesten kulttuuriin vahvasti liitettävälle yksin pärjäämisen normille. Toisiinsa yhdistyneet herkät keraamiset sarvet tukevat toinen toisiaan: ne ovat yhdessä vahvempia kuin yksinään.

Kuva 2. Kaksipiikkinen sarvi

3.2 Väkivaltainen sarvi

Ihmismaailmassa miesten välinen väkivalta liitetään vahvasti miehisyyteen ja eläinmaailmassakin koiraseläimet taistelevat keskenään. Väkivalta on keskeinen

väline maskuliinisuuden hankinnassa ja todistelussa (Jokinen 2000, 212). Kuten Jokinen (2000) kirjoittaa, miesten välinen väkivalta onkin väkivallan hyväksytyin ja näkyvin muoto kaikissa yhteiskunnissa ja kulttuurituotteissa, kuten elokuvissa ja kirjallisuudessa. Miesten ja poikien keskeinen väkivalta on valitettavasti osa mieheksi kasvamista ja miehenä olemista. Väkivalta on kiellettyä, mutta samalla kuitenkin suvaittua, osittain kunniakasta ja tuettuakin esimerkiksi homososiaalisissa käytännöissä kuten puolustusvoimissa tai koulujen liikuntatunneilla. Pojat kasvavat asennoitumaan toisiin miehiin mahdollisina väkivaltaisina vastustajina. Tämä väkivaltaan valmis asenne ilmenee verbaalisista loukkauksista aina joukkopahoinpitelyihin ja äärimmillään sotiin asti. (Jokinen 2000, 29 - 30.)

Koiraspuolisilla eläimillä sarvet toimivat väkivallan välineinä mahtailussa ja aseina taistelussa lajikumppanista. Sarvien muoto on usein asemainen ja asento hyökkäävä. Sarvet kovettuvat juuri ennen lisääntymisaikaa, mutta saattavat tippua pois sen jälkeen. Horny -teossarjan sarvet voi nähdä myös tippuneina sarvina, vaikkei niillä taistelu ehkä olekaan onnistunut. Ne ovat omilla tavoillaan maskuliinisia ilman aggressiivisuutta tai hyökkäävää pystyasentoa.

Eläimillä aseina toimivien sarvien tavoin myös ihmismaailmassa aseet kuuluvat miesten kulttuuriin ja miesten väkivaltaan. Myös sotilaat ovat olleet lähes aina ja kaikkialla miltei poikkeuksetta miehiä (Jokinen 2000, 127.) Niin kuin eläimet kantavat sarvia, myös ihmiset kantavat aseita kehollaan, jolloin ne toimivat varsinaisen ampumisen lisäksi mahtailussa samalla tavoin kuin sarvet eläimillä. Ase onkin kliseisesti symboli penikselle ja aseiden omistaminen, ainakin Yhdysvalloissa, on hegemonisen maskuliinisuuden suoja (Connel 2005, 212.) Aseet ovat kulttuurisesti tavanomaisen maskuliinisia ja liittyvät vahvasti miehiseen maailmaan. Sarvet kuuluvat myös metsästyksen kautta perinteisenä koettuun maskuliinisuuteen, (Kuva 3) mikä tulee ilmi esimerkiksi metsästäjien poseeratessa valokuvissa kaa-detun suurisarvisen eläimen vieressä ase pystyssä.

Kuva 3. Sarvitrofeita metsästysmuseossa

4 Takaisin keholle – sarvi koruna

4.1 Sarvi ja solmioneula

Vaikka sarvet ovat tärkeä osa eläinten suvunjatkamista, ovat ne suurimmaksi osaksi epäkäytännöllistä koristautumista. Sarvet tekevät esimerkiksi eläimen liikkumisesta kömpelompää ja pahimmassa tapauksessa sarvien avulla käytävä taistelu johtaa taisteluparin menehtymiseen sarvien takertuessa toisiinsa. Epäkäytännöllisten sarvien tavoin miehille suunnatut korutkin ovat usein koristautumista vailla oikeaa funktiota, toisin kuin annetaan ymmärtää. Miesten korut on suunniteltu usein näennäisen käytännöllisiksi, jolloin koristautumista voi perustella hyödyllisyydellä ilman, että leimaantuisi feminiiniseksi. Kalvosinnapit ja solmioneula ovat esimerkkejä tavasta, jolla koru verhotaan käytännöllisyyteen. Kun feminiinisyys on suurin uhka miehisyydelle, miesten korujen käytölle on tiukat rajat, koska korut ja koristautuminen liitetään nykyajan länsimaisessa kulttuurissa vahvasti naisten alueeksi. Rebecca Ross Russell (2010) pohtiikin tutkimuksessaan *Gender and Jewelry: A Feminist Analysis*, että on vielä paljon tehtävää,

ennen kuin koristautumista voidaan esitellä miehille ilman vahvasti sukupuoleen rinnastettua, ei hyväksyttävää feminisaation tahraa. (Russel 2010, 43.)

Ruotsalaisen korutaiteilija Tobias Almin teossarjassa *The Châtelaine* (Kuva 4) perinteinen koru ja käytännölliseksi mielletty työkaluvyö yhdistyvät. Analysoimalla työkaluvyötä korun tavoin, Alm löysi patriarkaalisen maskuliinisuuden rakenteista värikkään kehon koristelun kulttuurin. Almin mukaan korujen käyttämiseen liittyy pelkoja sukupuolittuneiden käytäntöjen ja normien rikkomisesta. Russell (2010) kirjoittaaakin, kuinka usein uskotaan, että koruja käyttävällä miehellä on radikaali arvomaailma, ja sen takia vastavoima sukupuolinormatiivisuudelle yhteiskunnassa (Russel 2010, 40 - 42). Korujen käyttäminen on siis joillekin maskuliinisuuksille uhka, jota torjutaan erilaisilla strategioilla, jotta välttyään feminisoitumiselta. Koristautumisen käytännöllisyys on yksi tällaisista strategioista. Alm kommentoi teoksillaan korun sukupuolittuneisuuden kautta ylipäänsä yhteiskunnan haitallisia sukupuolirakenteita, joita myös perinteinen koru pitää omalta osaltaan yllä. (Alm.)

Kuva 4. Tobias Alm, *The Châtelaine* no 3, 2015, gilded sterling silver, leather, velvet, steel (Alm)

Vaikka koruja käyttävä mies määritetään yleensä feminiiniseksi, ei korujen ja miesten suhde ole niin yksioikoinen. Samalla kun hegemoninen maskuliinisuus suojaa tietynlaisia miehiä, se suojaa myös heidän korujen käyttöä joissain tilanteissa. Russell (2010) kirjoittaa, kuinka joidenkin mielihien asema suojaa feminiinisuuden leimalta. Koruja käyttävää miestä ei kategorisoida feminiiniseksi, jos mies on korkealla patriarkaalisessa hierarkiassa. Jos mies ei sijoitu hierarkiassa korkealle ja vaarana on feminiinisuuden leima, voi mies näyttää muun muassa

varallisuuttaan hankkimalla naiselle kalliita koruja, joita itse ei voisi käyttää. Russel (2010) kirjoittaakin, kuinka koru kunnian ja statuksen symbolina voidaan markkinoida ja ymmärtää miesten kunnian kuvauksena naisten keholla. (Russel 2010, 40 - 42.)

Horny -teos viittaa miesten ja koristautumisen suhteeseen esimerkiksi funktionaalisuutensa kautta. Korujen kiinnitystavat, sarven muodot ja sijoituspaikat keholla viittaavat käytännöllisyyteen. Kommentoin teoksessani miesten korujen näennäistä hyödyllisyyttä käyttämällä korujeni kiinnitysmekanismineina rautakaupasta hankittuja karbiinihakoja ja köyttä. Rautakaupan perinteisen maskuliinisilla tarvikkeilla koruissani korostuu yleensä miesten maailmaan liitettävä estetiikkaa. Karbiinihaat liittävät sarvikorut myös asemaailmaan, koska ne ovat alun perin toimineet aseiden kiinnittämisessä olkahihnaan (Gallantry 2016.) Myös teoksen näyttelyripustuksessa hyödynnän sarvien työkalumaisuutta. Sarviriipukset roikuvat seinällä koukuissa työkalujen lailla. Työkaluja kannetaan usein myös keholla (Kuva 5) kuin korujakin, mutta niiden käyttäjäkunta, käytännöllisyys ja poikkeavat materiaalit erottavat ne perinteisistä koruina pidetyistä esineistä. Sarvenikin mahtuvat käteen työkalun tai aseiden lailla, mutta ne eivät toimi enää mahtailussa tai taistelussa niin kuin aidot sarvet. Sarvikorujen perusidea epäkäytännöllisinä esineinä on kuitenkin sama kuin sarvilla eläimen keholla.

Kuva 5. Työkaluja keholla (Amazon)

Miehille suunnatut korut ovat yleensä hillittyjä ja yliampuvuutta vältellään: ne ovat lähes poikkeuksetta kiiltävää terästä tai muuta vahvaa materiaalia, ja väreinä on korkeintaan musta. Tällaiset gladiaattorityyliset korut suojaavat miestä feminiinisyiden konnotaatioilta. Sarvikoruni eivät materiaaleiltaan ja väreiltään sovi hillittyjen miesten korujen kategoriaan, vaan kyseenalaistavat korujen ja koristautumisen sukupuolittuneisuuden. Sarvikorujen teräksiset karbiinihaat on kullattu, koska kulta on yksi naisten korujen tyypillisimmistä materiaaleista, ja se liitetään vahvasti koristeellisuuteen. Koristeellisuuden vähäisyys pitääkin leimallisesti miesten korut erossa feminiinisydestä. Iso kullattu karbiinihaka ei viittaa enää kokonsa puolesta keholle kiinnitettäväksi, vaikka mekanismi ja muoto ovatkin aivan samat kuin pienemmissä haoissakin. Pienemmän haan voi vielä ajatella keholle kiinnitettäväksi, esimerkiksi avaimia varten. Isomman haan, ilman korutaitteen kontekstia, kiinnittäisi mittasuhteiden perusteella taas luontevammin muualle kuin vyölenkkiin. Mittasuhteilla leikkiminen ison kullatun haan avulla haastaa perinteisen korun mittakaavaa ja vihjailee tavanomaisen maskuliinisena pidetystä

työkalumaailmasta. Kullatut haat säilyttävät funktionaalisuutensa, mutta liittyvät kultaisella värillään perinteisiin koruihin, jotka mielletään feminiinisyyteen kuuluvaksi alueeksi toisin kuin työkalumaailma (Kuva 5). Suurikokoinen ja kullanvärinen, mutta kuitenkin halpa rautakauppahaka, viittaa myös miesten kaulassa roikkuviin isokokoiisiin kultakoruihin, jotka toimivat usein statussymboleina. Sarvikorujeni halvat teräshaat kertovat arkisuudellaan kuitenkin erilaisesta statuksesta kuin perinteiset kultakorut.

4.2 Härkää sarvista

Sarvi valikoitui opinnäytetyöni aiheeksi kiinnostuksestani sukupuolikysymyksiin. Keittiöstäni löytynyt sarvipullonavaaja olikin yhtäkkiä paljon muuta kuin kiva, hie-man epäkäytännöllinen esine. Tutkiessani keittiövälineitä sukupuolinäkökulmasta korutaiteilija Helena Lehtisen työpajaa varten, huomasin sarvipullonavaajan olevan muista keittiövälineistä poiketen vahvasti perinteisen maskuliininen. Sarvipullonavaaja edusti minulle lähinnä hegemonista maskuliinisuutta, jota halusin kommentoida. Pullonavausmekanismi yhdistettynä epäkäytännöllisen isoon poron sarveen, liitti esineen miehisen voiman näyttämiseen. Se oli kuin metsästysmuisto, jota esitellään ja ihailaan samalla kun kaljapullo avataan. Vaikka pullonavausmekanismi oli olennainen osa esinettä, se rajautui heti alussa pois, koska pelkkä sarvi aiheena oli riittävä ja sopivan avoin lähtökohta sukupuoliteemaiselle opinnäytetyölleni.

Korutaiteen vahva suhde sukupuoleen oli toinen kiinnostukseni kohde, joten oli myös perusteltua tehdä sukupuoliaiheinen teossarja korutaiteen lähtökohdista. Miessukupuolen, korun ja koristautumisen suhde oli otettava huomioon tehdesäni koruja miessukupuolen näkökulmasta maskuliinisuudet lähtökohtanani. Korun sukupuolittuneisuus sekä korun ja sukupuolen suhde ovat ylipäättään aiheita, joita voisi mielestäni hyödyntää enemmän korutaiteessa.

Aloitin opinnäytetyöni teeman käsittelyn korutaiteilija Ulla Aholan työpajassa tekemällä lukuisia erilaisia sarvia, joiden monimuotoisuudella halusin tuoda esiin maskuliinisuuksien kirjoa (Kuva 6). Sarvilla oli erilaisia ominaisuuksia materiaalien ja muotojen kautta. Tunnistettava sarvi muuttui välillä pelkistetyksi, mutta va-

lettu sarven muoto vieressä helpotti abstrakteimpien sarvien tunnistamista. Valmiissa opinnäytetyössäni halusin teeman rajaamisen kautta yhtenäistää sarvet muodoiltaan yksipiikkisiksi sarviksi. Lukuisat erilaiset materiaalikokeilut toimivat pohjana lopulliseen teossarjaan valikoiduille sarville. Sarvikokoelmaluonnoksen (Kuva 6) sarvet olivat objekteja, joilla oli suhde kehoon ilman perinteistä korun käytettävyyttä. Opinnäytetyöni aiheen takia Horny -teoksen sarvet sijoittuvat kuitenkin ihmiskeholle. Käytettävissä sarvikoruissa toteutui päämääräni ottaa eläinmaailman koristeita ja palauttaa ne oman taiteellisen prosessin jälkeen takaisin keholle.

Kuva 6. Sarvikokoelmaluonnos

Kuvat

Kuva 1. Muottiin valettuja sarvia, s. 8

Kuva 2. Kaksipiikkinen sarvi, s. 14

Kuva 3. Sarvitrofeita metsästysmuseossa, s. 16

Kuva 4. Tobias Alm, The Châtelaine no 3, 2015, gilded sterling silver, leather, velvet, steel (Alm), s. 17

Kuva 5. Työkaluja keholla (Amazon), s. 19

Kuva 6. Sarvikokoelmaluonnos, s. 21

Lähteet

Alm, T. Tobias Alm. Work. The Châtelaine. http://www.tobiasalm.com/work_series/the-chatelaine/. Luettu 20.3.2017.

Amazon. Tool Aprons. <https://www.amazon.com/Stanley-FMST530201-Fatmax-Tool-Vest/dp/B00J5C6N32>. Luettu 6.3.2017.

Connel, R. W.. 2005. Masculinities. Second Edition. Berkeley & Los Angeles: University of California Press.

Gallantry 2016. The History of Carabiners. <https://gallantry.com/blogs/journal/history-of-carabiners>. Luettu 23.3.2017.

Hänninen, J. 1994. Erotisoitu ruumis ja potenssin markkinat. Teoksessa Sipilä, J. & Tiihonen, A. (toim.) Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino, 103 - 116.

Jokinen, A. 2010. Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 128 - 139.

Jokinen, A. 2000. Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri. Tampere: Tampere University Press.

Karkulehto, S. 2006. Seksuaalisen ruumiin modernit teoriat. Teoksessa Kinnunen, T. & Puuronen, A. (toim.) Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Helsinki: Gaudeamus, 44 - 70.

Kekki, L. 2006. Pervolapsen häpeä ja toivo. Teoksessa Kinnunen, T. & Puuronen, A. (toim.) Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Helsinki: Gaudeamus, 127 - 130.

Lahti, M. 1994. Kotia kohti. Vammaisuus ja maskuliinisuus elokuvassa Tapaus Henry. Teoksessa Sipilä, J. & Tiihonen, A. (toim.) Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino, 207 - 226.

Ross Russel, R. 2010. Gender and Jewelry: A Feminist Analysis. Great Britain: Amazon.

Rossi, L-M. 2010. Sukupuoli ja seksuaalisuus, eroista eroihin. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M., Juvonen, T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 21 - 38.

Seta 2016. Sateenkaarisanasto. <http://seta.fi/sateenkaarisanasto/>. Luettu 15.3.2017.

Seta 2016. Seksuaalinen suuntautuminen. <http://seta.fi/seksuaalinen-suuntautuminen/>. Luettu 15.3.2017.

Sipilä, J. 1994. Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa Sipilä, J. & Tiihonen, A. (toim.) Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino, 17 - 33.

